

Verslagen workshops Opvoedingsondersteuning en Ontwikkelingsstimulering

Georganiseerd in opdracht van de Interdepartementale Werkgroep
Opvoedingsondersteuning en Ontwikkelingsstimulering

Amsterdam, september 1997

Cor van 't Hoff
Pauline de Savornin Lohman

Algemene opmerkingen tijdens de drie workshops

- De algemene mening is dat in de gespreksnotitie te weinig nadruk ligt op de rol van ouders. Er moet voor gewaakt worden dat de situatie ontstaat waarin gesproken wordt over 'wij' en 'zij'.
- Het begrip 'basisvoorziening', zoals dat gebruikt wordt in de gespreksnotitie, kan leiden tot verwarring - het heeft politiek gezien een andere lading dan hier bedoeld wordt. Peuterspeelzalen zijn bijvoorbeeld geen basisvoorziening en het als zodanig benoemen van deze voorzieningen kan dus (politiek) vragen en discussie oproepen.
- Geconstateerd wordt dat in de notitie geen eenduidige terminologie gehanteerd wordt. Forum doet het volgende voorstel:
  - preventie: als er nog geen problemen zijn;
  - vroegtijdige hulpverlening: er is sprake van beginnende problemen, de hulpverlener in kwestie moet helpen en niet verwijzen;
  - jeugdzorg: als het gaat om ernstiger problemen.In elk geval moet erop gelet worden dat termen consequent gebruikt worden.
- Wat is de relatie tussen dit initiatief voor opvoedingsondersteuning en ontwikkelingsstimulering (O + O) en ander in de gemeenten uitgezet beleid, waaronder het GSB-beleid? In het uiteindelijke advies zal de relatie met ander, aanpalend beleid expliciet aangegeven moeten worden.
- De door de werkgroep aangebrachte beperking tot 0-12 jarigen kan politiek gezien problemen geven, gezien de doelstelling van het beleid (criminaliteitspreventie). Bekend is immers dat problemen op dit gebied zich juist gaan manifesteren in de leeftijdsgroep van 12 jaar en ouder. Kortom: is het wel politiek verkoopbaar?
- Er wordt op gewezen dat ook in kleinere gemeenten behoefte bestaat aan O + O.

Verslag van de workshops van 2 september (G4) en 3 (G15) september 1997

Rol ouders

Geconstateerd wordt dat vrijwel alle ouders het beste voor hun kind willen, er is een grote behoefte om samen met professionals (opvoedings)-problemen te lijf te gaan.

Het professionele veld daarentegen is er helemaal niet op gericht om samen met ouders te werken. In de praktijk wordt het aanbod te weinig op ouders afgestemd. Instanties zouden er meer naar moeten streven om de vraag van ouders goed boven tafel te krijgen en de ouderparticipatie te bevorderen. In het algemeen vinden de aanwezigen het van belang dat voorzieningen leren naar hun klanten te luisteren. Professionele ondersteuners zouden ouders als bondgenoot en onderhandelingspartner moeten zien. Ouders en ondersteuners zijn gelijkwaardige partijen. De ondersteuner moet niet het probleem definiëren en het daarmee van de ouder en het gezin afpakken. Ouders zijn zelf heel goed in staat hun probleem aan te geven. Het is belangrijk om hun positieve rol te gebruiken. Bovendien zijn zij primair verantwoordelijk voor de opvoeding.

Hulpverleners die betrokken zijn bij ernstige probleemgevallen die het hele hulpverleningstraject hebben doorlopen krijgen van ouders vaak het verwijt dat deze nooit gehoord zijn en door eerdere hulpverleners niet met respect benaderd zijn. Hier ligt een duidelijk knelpunt volgens vrijwel alle deelnemers: er wordt teveel langs ouders heen gewerkt en te weinig met ouders samen.

Aangegeven wordt dat onderlinge contacten tussen ouders een goed aangrijpingspunt zijn voor opvoedingsondersteuning. In dat verband is het van belang om uit te gaan van het niveau waar contacten met ouders bestaan, de wijk is daarin belangrijk en daarbinnen de straat.

Wel speelt met name bij bepaalde groepen allochtone ouders dat zij, wanneer het kind buitenshuis is, zich niet zelf meer verantwoordelijk voelen, maar vinden dat leerkrachten en de politie verantwoordelijkheid over moet nemen. Hier ligt een duidelijk probleem wanneer het gaat om het betrekken van allochtone ouders.

Rol justitie

Ook is de vraag aan de orde gesteld of justitie een rol heeft of moet hebben bij O+O. Vastgesteld is dat de politie (en justitie) wel degelijk een taak heeft (signaalfunctie). Dit betekent niet dat de oplossingen uit de justitiële koker moeten komen. De preventieve taken kunnen uitstekend uitgevoerd worden door de basisvoorzieningen.

Vooraf in de tweede werkgroep wordt ingegaan op de drang en dwang-discussie. Er wordt op gewezen dat er momenteel voldoende wettelijke maatregelen zijn, uitbreiding daarvan wordt niet noodzakelijk geacht. Wanneer het met de beschikbare middelen niet lukt om ouders en kinderen te helpen, is dat vaak een kwestie van onvermogen of onmacht. Er is wel behoefte aan verdere methodische werkvormen over hoe je meer drang zou kunnen benutten. Zo wordt in de praktijk gebruikt gemaakt van bepaalde drang en dwang-technieken en bijvoorbeeld gezegd tegen ouders: "nu kun je het zelf nog maar als je zo door gaat loop je het risico dat anderen in gaan grijpen, laten we er samen voor zorgen dat we dat voorkomen".

Veel belangrijker dan dwang acht men vroegtijdig, snel en consequent ingrijpen. Daarbij zijn niet-vrijblijvende strategieën van belang.

Bereik doelgroepen

Bij de problematiek van het lastig bereiken van bepaalde doelgroepen komt de kloof tussen ouders en instellingen ter sprake. Bij allochtonen en met name bij Marokkanen is dit aan de orde. Instellingen moeten rekening houden met het feit dat mensen weinig vertrouwen hebben in hun inspanningen: veel ouders hebben de angst dat hun kind wordt afgenomen. Het vereist professionele kwaliteit om ouders over de drempel te helpen en ze toch te bereiken. Bovendien moet daarin tijd worden geïnvesteerd en daar zijn praktijkvoorbeelden van.

- Huisbezoeken zijn een mogelijkheid: de GGD Utrecht doet dat.
- Instellingen en instanties moeten contacten leggen, bijvoorbeeld in allochtone gemeenschappen: de politie Amsterdam zoekt naar bindingen met deze groepen via zelforganisaties bijvoorbeeld via moskeeën.
- Bij geïsoleerde groepen kunnen groepsactiviteiten ingang bieden.
- Inschakeling van buurtvaders en -moeders.

Vanuit de praktijk van Opstap zijn goede ervaringen opgedaan met het bereiken van allochtone ouders en groepen. Steeds blijkt dat een goede communicatie en een juiste attitude van belang is.

Uit het Rotterdamse Jouw-project blijkt dat het bij allochtonen van belang is de problematiek van het hele gezin mee te nemen. Behalve in de sfeer van de opvoeding spelen er andere problemen, bijvoorbeeld schuldenproblematiek. Ook door de toepassing van methodieken die aansluiten bij moeilijk bereikbare groepen, kan het bereik worden verbeterd.

In de praktijk zijn goede ervaringen opgedaan met buurtnetwerken. Hier wordt gezamenlijk door instellingen afgesproken wie welk probleemgeval oppakt. Hierbij wordt ook door allochtone zelforganisaties deelgenomen.

Overigens zijn er ook autochtone groepen die moeilijk bereikbaar zijn. Als voorbeeld wordt genoemd een wijk in Scheveningen, waar een geïsoleerde autochtone gemeenschap woont die vrijwel gesloten is. Een ander voorbeeld betreft woonwagenvoerwoningen. Ook bij deze groepen moet eerst vertrouwen gewonnen worden, dat kost veel tijd en vergt inventiviteit. In elk geval moet de hulpverlener/ondersteuner open staan voor de vragen die leven onder deze groepen. Daarnaast is het van groot belang dat grenzen gesteld worden: duidelijk moet zijn wat wel kan en wat niet kan.

Belangrijk is de omgeving (wijk), cultuur (etniciteit, niet geïntegreerde Marokkaanse gezinnen) en subcultuur (Scheveningse autochtone gesloten wijk) als het gaat om het bereiken van gezinnen. Deze aspecten kunnen barrières opleveren, maar zeer zeker ook kansen. Als je erin slaagt in die structuren bondgenoten te vinden (sleutelpersonen uit die eigen omgeving, buurtmoeders) kom je verder.

Rol basisvoorzieningen

De vraag is aan de orde of binnen de bestaande kaders verbeteringen gerealiseerd kunnen worden of dat een extra inzet vanuit het Rijk noodzakelijk is.

De algemene mening van de aanwezigen is dat extra inzet noodzakelijk is. In Utrecht bijvoorbeeld wordt in dit verband gesproken over 'plusfuncties' die gerealiseerd moeten worden (ter onderscheid van 'basis' en 'specifiek'). Daarnaast wordt de algemene opmerking gemaakt dat instellingen geneigd zijn zich te richten op de makkelijkst bereikbare groepen. Door toekenning

van gewichtsgelden zou dit omgebogen kunnen worden naar actie voor de moeilijkst bereikbare groepen.

In het algemeen zijn de aanwezigen het er ook over eens dat de genoemde basisvoorzieningen een belangrijke rol zouden moeten spelen in het O + O-traject. In dat verband is het wel noodzakelijk dat een vraaggerichte werkwijze wordt ontwikkeld.

Wel worden enkele complicerende factoren genoemd:

- Bij de basisvoorzieningen ziet men de problemen wel, maar ze hebben (tot nu toe) niet de taak om deze op te lossen: een leerkracht geeft les en deze kan er niet zonder meer opvoedingsondersteuning bij doen. Op de achtergrond speelt hier de discussie over kerntaken en productafspraken. Zonder nauwe samenwerking tussen instellingen kom je daar niet uit.
- Adagium bij preventie is: hoe vroeger je erbij bent, hoe beter het is. Dat vraagt juist weer veel capaciteit terwijl er in de praktijk veel tijd gaat zitten in een beperkt aantal grotere probleemgevallen.
- Het betekent extra taken voor basisvoorzieningen, terwijl daar al onder grote tijdsdruk gewerkt wordt.
- Van de medewerkers van basisvoorzieningen wordt een andere attitude vereist:
  - Naast een reactie op expliciete vragen moet ook gereageerd worden op impliciete vragen of signalen.
  - Instellingen moeten naar de mensen toe en niet afwachten tot ze naar hen toe komen.
  - De problematiek van jongeren moet in een breed perspectief benaderd worden (leefgebieden) en mag zich niet beperken tot een enkel onderdeel.
- Er zijn capaciteitsproblemen. Om deze op te lossen moeten op politiek niveau prioriteiten gesteld worden.
- Daarnaast is het een probleem om voldoende kwaliteit te leveren.

De peuterspeelzaal wordt in de notitie wel als basisvoorziening gedefinieerd, maar heeft niet de wettelijke status en de middelen. In de praktijk blijkt dat veel ouders daar wel met hun vragen komen.

Aan de andere kant worden de peuterspeelzalen lang niet door ieder kind bezocht, dus is het bereik niet 100%.

Men ziet de school als een verbindingspunt. Op de basisschool komt ieder kind en blijft daar ook voor meerdere jaren. Van daaruit kan regie gevoerd worden over het gehele O + O-traject. Dit gebeurt in Rotterdam onder de noemer van de Brede School en in Groningen onder de noemer van Vensterschool.

Door in een gebouw meerdere voorzieningen samen te brengen, wordt het geheel meer dan de som der delen. Zeker in achterstandswijken is de opzet van multi-functionele voorzieningen van belang aangezien veel mensen feitelijk de wijk niet uitkomen. Voordelen ervan zijn:

- de toegankelijkheid;
- door de ontmoetingsfunctie ontstaat een informele steunstructuur;
- in de buurten zitten die verschillende gemeenschappen met hun eigen normen en waarden waarmee rekening gehouden moet worden.

Een ander voordeel van koppeling van O + O aan basisvoorzieningen is dat het niet stigmatiserend werkt.

Wijk- en buurtgerichte aanpak

In het algemeen wordt onderschreven dat de aanpak O + O vooral op wijk- en buurtniveau georganiseerd moet worden.

Daarbij wordt gewezen op het belang van een brede aanpak. Niet alleen welzijnsvoorzieningen moeten betrokken worden. Het gaat ook om onderwijs en om meer hardere sectoren als volkshuisvesting. Niet alleen op het niveau van de zorgsector moeten wijken georganiseerd worden, dat moet breder gebeuren. De openbare ruimte werd als "basisvoorziening" gezien. Wel ontstaat er in de tweede workshop discussie over de vraag of het O + O beleid zich alleen zou moeten richten op achterstandswijken of dat een stedelijke benadering de voorkeur verdient. De conclusie van die discussie is dat ervoor gezorgd moet worden dat de basisvoorzieningen overal op peil dienen te zijn/worden gebracht. Dit betekent dat op onderdelen in bepaalde wijken extra geïnvesteerd moet worden. Daarbij kunnen bestaande mogelijkheden als het GSB ingezet worden.

Methodieken

Algemene opmerkingen over methodieken voor O + O zijn dat deze weliswaar bestaan, maar dat ze nog te weinig toegepast worden. Hierover is overigens niet iedereen het eens: een aanwezige wijst erop dat methodieken juist ontbreken. Algemeen gevoelen is wel dat een aspect als attitude belangrijker is dan de ontwikkeling van nieuwe methodieken. Er zijn methodieken voor O + O, maar het personeel in de basisvoorzieningen is hierin onvoldoende geschoold. Het is dus van belang dat daar in de algemene opleiding aandacht aan wordt besteed en dat er voor scholing en deskundigheidsbevordering onder het zittende personeel wordt gezorgd.

Daarnaast wordt gewezen op de mogelijkheid van kwaliteitsverbetering door de ontwikkeling van transculturele methodieken. Hierdoor kan de kwaliteit van het aanbod aan allochtone groepen verbeterd worden. Ook het inzetten van medewerkers uit allochtone groepen kan leiden tot betere resultaten.

Tenslotte wezen aanwezigen op het belang van het ontwikkelen van methodieken voor aanhoudende "chronische" problemen voor vervolgmethode bijvoorbeeld "opvoeden: zo!"

Algemene conclusie is dat bij de (ontwikkeling en) toepassing van methodieken rekening gehouden wordt met de verschillende groepen en dus ook met culturele aspecten.

Expertise-punt

In de eerste bijeenkomst wordt gematigd positief geoordeeld over een expertisepunt. In de tweede bijeenkomst wordt iets positiever geoordeeld over een dergelijk centrum. Genoemde voordelen zijn:

- zo'n punt kan een helicopterview over het gehele land leveren;
- kwaliteitsbewaking;
- uitwisselen van ervaringen;
- goede voorbeelden laten zien aan andere gemeenten/instanties.

Er moet gewaakt worden voor het ontstaan van een bureaucratische club.

Projecten

Ook recente bezuinigingen is de druk op instellingen toegenomen. Er moet steeds meer met minder mensen gebeuren.

Vaak wordt geprobeerd met projecten hierin hieraan enigszins tegemoet te komen. Het algemene gevoel is dat er structurele verbeteringen nodig zijn. Toch worden projecten niet afgewezen. Voorwaarde is wel dat ze inhoudelijk katalyseren (bijvoorbeeld instellingen bij elkaar brengen) en een vernieuwende bijdrage leveren. Nieuwe experimenten vond men niet nodig.

Regierol

Enkele aanwezigen wijzen erop dat er binnen wijken concurrentie bestaat tussen instellingen om de gunsten van ouders. Hierop is gemeentelijke regie zeker gewenst.

Er bestaat wel behoefte aan 'regie-methodieken': hoe voer je regie, wat doe je wel en wat niet, waarover en hoe communiceer je zijn daarbij relevante vragen. Het creëren van win-win situaties voor alle betrokkenen wordt van belang geacht.

De regiovisie ziet men niet als motor voor veranderingen. Er worden al jarenlang zware discussies over gevoerd, zonder dat er veel ontwikkelingen uit voort komen. Opgemerkt wordt dat het Rijk meer sturing aan provincies zou kunnen geven.

In dit verband rijst ook de discussie op over verschuiving van gelden van residentiële naar ambulante voorzieningen. Een aanwezige wijst erop dat een dergelijke ontwikkeling gemakkelijker tot stand komt als instellingen zelf daarvoor de verantwoordelijkheid krijgen. Instellingen moeten de ruimte krijgen om zelf dergelijke ontwikkelingen tot stand te brengen. Een gemeente heeft wel tot taak de onderliggende visie te ontwikkelen.

Ten aanzien van de rol van verschillende overheden (Rijk, provincies, gemeenten) is de opmerking van belang dat deze elkaar steeds op de gezamenlijke verantwoordelijkheden aan moeten spreken. Problemen moeten gezamenlijk benaderd worden en verantwoordelijkheden verdeeld (en niet afgeschoven). In dit verband wordt in een van de workshops de term 'partnership' genoemd: het Rijk moet het niet aan de gemeenten overlaten, maar moet samen met gemeenten en andere betrokkenen zoals steunfuncties kijken naar oplossingen.

Het is aan het Rijk om geld en expertise ter beschikking te stellen. Ook zou de centrale overheid ideeën aan moeten dragen over methoden en de te voeren regie. In de tweede workshop wordt aangegeven dat het Rijk een 'wettelijk beleidskader' op zou kunnen stellen dat door gemeenten nader ingevuld wordt (vergelijk het OnderwijsVoorrangsbeleid). Het Rijk zou dan voor monitoring zorg moeten dragen.

Er wordt op gewezen dat een dergelijk kader gebaseerd moet zijn op gegevens vanuit de praktijk.

Ten aanzien van de gemeenten is de algemene mening dat deze de regie over O+O moeten voeren. Dit betekent dat de gemeente op basis van haar visie de richting vaststelt en deze doorspreekt met instellingen en betrokkenen (ook buurtbewoners). De uitwerking kan op wijkniveau neergelegd worden. Daarbij signaleert de gemeente wanneer zaken mislopen of brengt ze vastgelopen zaken weer op gang.

Uiteraard is het hierbij van belang dat er binnen de gemeente politiek commitment bestaat.

Daar waar de problemen zich manifesteren (in de wijken en buurten) is bij uitstek samenhang noodzakelijk. Een dergelijke samenhang tot stand brengen is een onderdeel van de gemeentelijke regierol. In Groningen is de Vensterschool een voorbeeld van ontkokering: scholenbouw wordt medegefinancierd uit het fonds stadsvernieuwing, tevens zijn er middelen voor revitalisering van gebouwen; van al die gelden samen wordt een brede locatie in de wijk gebouwd. Ontkokering op wijkniveau lukt meer en meer, maar op het hogere niveau (gemeentelijk, provinciaal, landelijk) is dat nog erg moeilijk.

Dat gemeenten de regierol moeten vervullen, wordt algemeen onderschreven. Wel wordt daarbij opgemerkt dat er (in het kader van de toenemende decentralisatie) veel taken op gemeenten afkomen, zonder dat er middelen worden beschikbaar gesteld om deze te realiseren.

Samenvattend

Er is een breed pleidooi gevoerd om ervoor te zorgen dat instellingen een gemeenschappelijk belang zien in een goede wijze van opvoedingsondersteuning. Er moeten win-win situaties gecreëerd worden, instellingen moeten elkaar niet bestrijden of beconcurreren.

Gemeenten hebben een regierol op dit terrein of moeten die hebben: er moet richting gegeven worden.

Dit betekent niet dat allerlei zaken dwingend moeten worden voorgeschreven: op uitvoerend niveau is flexibiliteit een noodzakelijke voorwaarde: er moet voldoende speelruimte zijn.

Voor het Rijk is hierin eveneens een duidelijke rol weggelegd. Met name zijn genoemd als taken monitoring en kwaliteitscontrole. Ook visie-ontwikkeling wordt in de beide eerste workshops als een landelijke taak gezien.

Tenslotte behoort aanwijzingsbevoegdheid van het Rijk als gemeenten en provincies er niet uitkomen tot de mogelijkheden.

Verslag workshop 9 september 1997 (G4 en G15)

Bereik en capaciteit

In de discussie is vooral ingegaan op de rol en mogelijkheden van het basisonderwijs en de jeugdgezondheidszorg (JGZ). De rol van peuterspeelzalen is niet echt aan de orde geweest.

- Er wordt vastgesteld dat het bereik van de basisvoorzieningen JGZ en basisscholen goed (vrijwel 100%) is. Probleem is dus niet zozeer bereik als wel het feit dat deze voorzieningen niet of onvoldoende een signalerende taak hebben.
- De signaalgevoeligheid van scholen varieert sterk: er zijn 'ziende en horende' scholen, maar ook 'blinde en dove' scholen. Ook de tegenstelling affectieve school versus effectieve school wordt genoemd. Gezien deze grote variatie in stijlen kan niet zonder meer gesteld worden dat de school een goed aangrijpingspunt is voor signalering van problemen bij kinderen.
- Het feit dat scholen een goede vindplaats vormen voor kinderen, mag niet als vanzelf betekenen dat aan deze scholen allerlei extra taken worden toegedacht. Scholen hebben een eigen specifieke taak. Als je de school als een meer prominente rol wil geven in de O + O, dan moet je andere functies daaromheen bouwen.
- In de JGZ hangt gebrekkige signalering van opvoedingsproblemen samen met onduidelijkheid over de doelen die binnen de JGZ worden nagestreefd.
Als aan JGZ-instellingen (consultatiebureaus, maar bijv. ook gezinszorg/-thuiszorg) expliciet de opdracht wordt gegeven om opvoedingsproblemen te signaleren, dan zullen zij dit ook gaan doen. Een dergelijke opdrachtformulering is overigens in ontwikkeling voor de thuiszorg.
- Een andere ontwikkeling binnen de JGZ voor 0-4 jarigen is, dat nagedacht wordt over meer differentiatie in het aanbod. De huidige praktijk is dat er een breed standaard pakket van basiszorg is voor iedereen - en de vraag is of dat voor iedereen even noodzakelijk is. Door het aanbrenge van differentiatie in het aanbod kan binnen de bestaande middelen en menskracht extra capaciteit worden vrijgespeeld voor gezinnen die meer ondersteuning nodig hebben.
- Een door meerdere aanwezigen geuite mening is, dat het bereiken van ouders en de signalering van opvoedingsproblemen niet zozeer het probleem is - dat gebeurt wel - het probleem is eerder maar dat men vaak niet goed weet wat men met deze signalen moet doen. De doorkoppeling naar oplossingen - hulpverlening - is (op veel plaatsen) niet goed geregeld. Daardoor blijven signalen liggen.

Hermanns merkt op dat de hele signaleringsdiscussie 'gevaarlijk' is omdat men daarmee blijft denken vanuit een medisch getint aanbodmodel: de professionals 'screenen' de bevolking en bepalen wie er al dan niet problemen heeft en geholpen moet worden.

Hermanns pleit voor een omslag in het denken, waarbij de vraagkant als uitgangspunt wordt genomen. Zijn stelling is dat ouders hun vragen heus wel stellen en zelf wel komen met hun problemen, maar dat het grote knelpunt is dat het contact tussen vraag en aanbod vaak niet tot stand komt. In deze visie bestaat de markt van O + O niet uit het opsporen van ouders die het 'niet goed doen', maar uit het 'bieden van gelegenheid': het leggen van contact tussen de vragen van ouders en het aanbod van hulp en ondersteuning.

Dit kan alleen slagen als instellingen bereid zijn deel te nemen aan een

netwerk, waarbinnen vraag en aanbod 'gematched' kunnen worden. Het repertoire van antwoorden van de basisvoorzieningen is altijd beperkt: je hebt meer matchingsmogelijkheden nodig en daarvoor moet je dus netwerken op instellingsniveau.

Voorbeeld van deze werkwijze is het Steunpunt Opvoeding, die als een matchmaker optreedt tussen de vraagkant en de aanbodkant.

Wat betreft het bereik: er blijft altijd een groep die je niet bereikt. Zaak is wel om deze groep zo klein mogelijk te houden. Dit betekent dat je je steeds moet inspannen om een antwoord te bedenken op de vragen waarmee ouders komen. Voor ouders met veel problemen zal het aanbod breed moeten zijn: niet allen 'zorg en welzijn', ook op anderssoortige vragen en problemen moet je een antwoord hebben.

Al met al werd een pleidooi gevoerd voor een omslag in de werkwijze van bestaande instellingen en voorzieningen. Niet het signaleren van probleemgezinnen en het 'opplussen' van voorzieningen (extra functies geven aan scholen, JGZ etc.) maar het ontwikkelen van een vraaggerichte houding en werkwijze (leren onderhandelen) en het ontwikkelen van een goede doorkoppelingssystematiek staan daarbij voorop.

Algemene conclusies uit deze discussie:

- Signalering van opvoedingsproblematiek is niet zozeer een probleem; het doorschakelen naar oplossingen is het echte probleem. Anders gezegd: het draait niet zozeer om het niet of moeilijk bereiken van groepen (de basisvoorzieningen bereiken in principe iedereen) - belangrijker is dat er geen goed antwoord is op de vragen waarmee deze groepen komen.
- Verbeteringen moeten niet primair gezocht worden in capaciteitsvergroting aan de aanbiederskant: een omslag maken in gehanteerde werkwijzen en een andere organisatie van het aanbod is belangrijker. Kortweg: van aanbodgericht naar vraaggericht werken, netwerken op instellingsniveau, meer differentiatie aanbrengen in het aanbod.
- Daaruit volgt dat eventuele extra gelden eerder ingezet moeten worden t.b.v. methodische innovatie, scholing van werkers en netwerk-ontwikkeling op lokaal niveau, dan op uitbreiding van het bestaande.

In dit kader wordt door een deelnemer opgemerkt dat er op dit gebied wel degelijk sprake is van zorgwekkende (capaciteits)tekorten, namelijk in de flankerende sectoren: sociaal-cultureel werk, peuterspeelzalen en ander basaal preventief aanbod.

De wijk als ingang voor O + O

Of de wijk een goede ingang is voor O + O hangt af van de problematiek waarop men zich richt. De wijk is een mogelijk organisatieprincipe, maar wijkgericht werken dient niet gezien te worden als **de** oplossing. De wijze waarop en het niveau waarop O + O georganiseerd wordt moet aansluiten bij de wijze waarop problemen zich manifesteren. Is dat sterk wijkgebonden, dan ligt een wijkgerichte aanpak voor de hand.

De expertfunctie

Het animo voor een aparte landelijke expertisefunctie O + O lijkt niet groot te zijn. Voor een netwerk van kenniscentra (bestaande organisaties) voelt men wel meer.

- Er is wel behoefte aan passende scholing van werkers, zodat zij de bovenbeschreven omslag in hun werkwijze kunnen maken. Het gaat daarbij eerder om vaardigheden dan om kennis.

- Een dergelijke scholing zou verzorgd moeten worden door de reguliere opleidingsinstellingen (basisopleidingen), en liever niet binnen een apart project of instituut. VWS moet daartoe deze opleidingen tijdig informeren over de eigen beleidsvoornemens, dan kunnen de opleidingen daarop inspelen.
- Het scholingsaanbod zou niet sectoraal gericht moeten zijn, maar functioneel gericht. Een integraal en gericht aanbod aan alle bij O + O betrokkenen.

Al met al is een redelijk zwaar aangezet traject nodig.

Regie

- Regie tussen gemeenten:
De regiovisie-ontwikkeling verloopt volgens de meeste aanwezigen (zeer) moeizaam, met name in regio's waarin er geen sprake is van een 'dominante' gemeente met een zware centrumfunctie. Een probleem is dat gemeenten zich meer door politieke dan door inhoudelijke overwegingen laten sturen in dit soort processen.
De enige oplossing is: blijven praten en onderhandelen, proberen om elkaar (op inhoud) te vinden. Dit vergt een langdurige inspanning van alle betrokkenen.
- Regie binnen/door de gemeente:
Er is kritiek op het idee dat de gemeente het veld zou moeten 'aansturen'. Regie door de gemeente betekent 'richting en ruimte' geven: heldere doelen stellen (bijvoorbeeld: de ernstige jeugdproblematiek moet over 5 jaar met 10% afgenomen zijn), waarna het veld haar eigen oplossingen uit moet kunnen werken. Pas aan het eind dient toetsing door de gemeente plaats te vinden.
Ook wordt opgemerkt dat de gemeente moet aansluiten bij de (vele) dingen die al gebeuren. Belangrijk is wel dat de gemeente zorg draagt voor een toetsing (effectmeting) en dat gebeurt nog te weinig.

Bijlage 1

Deelnemerslijst Toetsingsbijeenkomst Concept-advies Opvoedingsondersteuning en Ontwikkelingsstimulering 2 september 1997

De heer B. Bekkers, Averroes Stichting, Amsterdam

De heer H. Bellaart, Forum, Unit Zorg, Utrecht

Mevrouw J.A. van den Berg, Politie Regio Utrecht, District Tolsteeg, Utrecht

Mevrouw H. van Dijk, Gemeente Utrecht, Dienst Onderwijs, Utrecht

Mevrouw C.W. Gelauff-Hanzon, Verwey-Jonker Instituut, Utrecht

De heer H.T. van Haarlem, Politie Regio Amsterdam/Amstelland, Amsterdam

Mevrouw F. Hart, Thuiszorg, Den Haag

De heer A.J.J. Huiskens, Stichting Rotterdam-West, Rotterdam

De heer H. Kok, Sociaal Agogisch Centrum (SaC), Amsterdam

Mevrouw R. Kruik, Projectbureau Geïntegreerd Veiligheidsbeleid, Rotterdam

De heer B. Rensen, GG & GD, Wijkgebouw GGD, Utrecht

Mevrouw M. van der Sande, Stichting Spel en Opvoedingsvoorlichting, Den Haag

De heer P. Treffers, Gemeente Den Haag, Dienst OCW, Den Haag

De heer J.W. de Zeeuw, Gemeente Utrecht, Dienst Welzijn, Utrecht

De heer H. Boutellier, IWG/OO, Ministerie van Justitie

De heer E. Engelsman, IWG/OO, Ministerie van VWS

Mevrouw L. Terpstra, NIZW

De heer R. Zunderdorp, voorzitter

De heer C. van 't Hoff, DSP, notulist

Bijlage 2

Deelnemerslijst Toetsingsbijeenkomst Concept-advies Opvoedingsondersteuning en Ontwikkelingsstimulering 3 september 1997

Mevrouw C. van Casteren, Raster Welzijnsgroep, Coördinatie Preventief Jeugdbeleid, Deventer

De heer H. Dries, Stichting Spectrum, Velp

De heer J. Hamacher, Politie Eindhoven, Jeugd Preventie Projekt, Eindhoven

Mevrouw G.J.M. Huijbregts, Thuiszorg Kempenstreek, Veldhoven

Mevrouw L.M.B. Kuijer, Provinciaal Ontwikkelingsinstituut Zorg en Welzijn, Groningen

Mevrouw D. van der Linden, Dienst MCZ, Afd. Welzijnsinstellingen, Eindhoven

De heer D. Vrieling, Gemeente Groningen, Dienst OSW, Groningen

Mevrouw M. Wermer, Stichting Spel en Opvoedingsvoorlichting, Gouda

De heer J. Berding, IWG/OO, Ministerie van VWS

Mevrouw D. Vliege, IWG/OO, Ministerie van Justitie

Mevrouw A. van Dijke, NIZW

De heer R. Zunderdorp, voorzitter

De heer C. van 't Hoff, DSP, notulist

Bijlage 3

Deelnemerslijst Toetsingsbijeenkomst Concept-advies Opvoedingsondersteuning en Ontwikkelingsstimulering 9 september 1997

De heer F.M.J. Alkema, Landelijk Centrum Ouder & Kindzorg, Groningen

De heer P.M.M. Bonke, Inter Provinciaal Overleg (IPO), Den Haag

De heer B. van Bruxvoort, Stichting Dagbehandeling Jeugdhulpverlening, Eindhoven

De heer J. Caris, Thuiszorg Regio 's-Hertogenbosch, 's-Hertogenbosch

De heer Prof. J. Hermanns, Stichting Opvoedingsondersteuning Zuid-Limburg, Maastricht

De heer J.P. Jacobs, Bureau Jeugdzorg Maastricht, Maastricht

De heer P.J. Mehlkopf, Gemeente Amsterdam, Dienst Welzijn, Jeugdbeleid, Amsterdam

Mevrouw G. Nijhof, gemeente Groningen, Groningen

De heer M. Sini, Multicultureel Instituut Utrecht, Utrecht

De heer G. Spierings, GGD Rotterdam, Projectbureau Preventief Jeugdbeleid, Rotterdam

Mevrouw J. Wiegman, GG & GD Utrecht, Jeugdgezondheidszorg, Utrecht

De Heer M.C. Zwalf, Gemeente Rotterdam, Dienst Stedelijk Onderwijs, Rotterdam

De heer B. Zwier, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Den Haag

De heer E. Engelsman, IWG/OO, Ministerie van VWS

Mevrouw H. Klunder, IWG/OO, Ministerie van BiZa

Mevrouw A. Vedder, IWG/OO, Ministerie van VWS

Mevrouw D. Vliege, IWG/OO, Ministerie van Justitie

De heer M. Weekenborg, IWG/OO, Ministerie van OCS

Mevrouw I. Bakker, NIZW

De heer R. Zunderdorp, voorzitter

Mevrouw P. de Savornin Lohman, DSP, notulist